

Novi Matajur

Leto III - Štev. 8 (56)
UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - Piazzetta Terme Romane 9
Tel. (0432) 7 13 86
Poštni predel Čedad štev. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD 15.-30. aprila 1976
Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450
Izdaja ZTT
Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni
Posamezna številka 150 lir
NAROČINA: Letna 3000 lir
Za inozemstvo: 3500 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan
Quindinciale
Za SFRJ Žiro račun
50101-603-45361
» ADIT » DZS, 61000 Ljubljana,
Gradišče 10/II - Telefon 22-207

Sped. in abb. post. II gr./70
Poštnina plačana v gotovini
OGLASI: mm/st + IVA 12%
trgovski 100, legalni 200
finančno-upravni 150,
osmrtnice in zahvale 100,
mali oglasi 50 beseda

KADAR OBSTOJA DOBRA VOLJA

V zadnji številki Novega Matajura smo objavili kratko vest, da je videmski šolski proveditor podpisal dovoljenje, da se bo tečaj slovenskega jezika v Ukvah nadaljeval v šolskih prostorih.

Tako se je tečaj, ki se ni ustavil zaradi prepovedi, saj so ga vodili v domači cerkvi s povečanim številom učencev, spet vrnih v osnovno šolo v ponedeljek, 5. aprila.

To je velika zmaga demokratičnega, slovenskega in italijanskega javnega mnenja, ki je dogodek o preporedi tečaja v šoli solglasno in ostro obsodila ter zahtevala, da se prizna ukovskim otrokom tisto pravico, ki jo imajo vsi otroci sveta, to je, da se učijo v materinem jeziku.

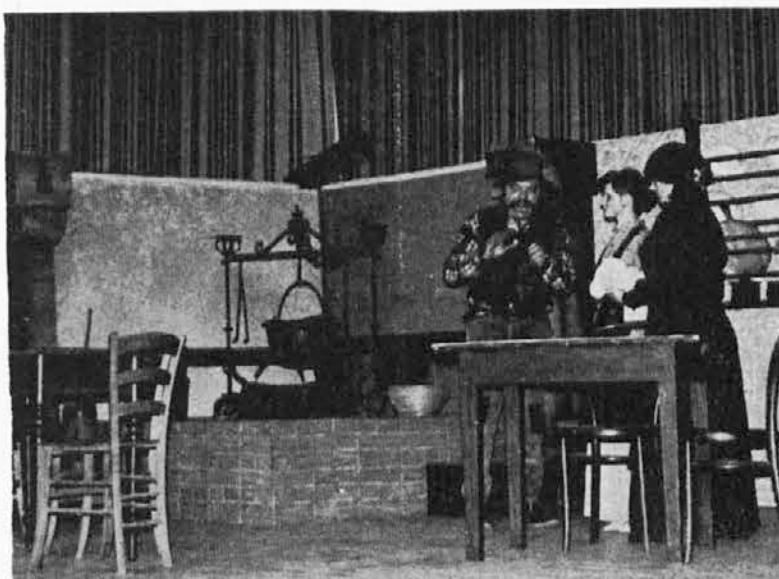
V našem listu smo tudi že pisali, da so bili akterji prepovedi tečaja tokrat popolnoma osamljeni in so bili tudi prisiljeni napraviti korak nazaj. Odveč je priporočiti, da nam je bila v tem našem pravičnem in

principijskem boju zelo koristna vsestranska in odločna podpora italijanskih demokratičnih sil.

En proprosti akt, en podpis in kratko opravičilo, pa se je tečaj slovenščine spet vrnih v solo, to se pravi v svoje naravne prostore, kjer bi morali biti naši otroci delženi vsakodnevnega učenja v materinem jeziku. To je dokaz, kako se lahko premostijo vse ovire in težave, če obstaja dobra politična volja.

Dobro politično voljo je dokazala tudi čedadска občinska uprava, ki je dala na razpolago sejno dvorano kulturnemu društvu «Ivan Trinko» za tečaj slovenskega jezika in kulturo. Že v prvih dveh dneh, ko so bili plakati po zidovih in naznanjih tečaj, se je vpisalo 35 interesarjev iz raznih naših dolin.

Prepričani smo tudi, da bi tečaji uspeli po vseh naših občinah, če bi imeli na razpolago primerne dvorane, če bi obstajala dobra politična volja šolskih in drugih oblasti.

«Beneška ojčet» v Katoliškem Domu v Gorici

Ob stoltnici rojstva Ivana Cankarja

«Šola me je ranila tam, kjer je otrok najbolj občutljiv: ranila mi je ponos»

Letos praznuje ves slovenski narod, od Čedada do Počebra, prvo stoltnico rojstva največjega slovenskega pisatelja in največjega slovenskega in evropskega pisatelja naslovnih: Ivana Cankarja.

Pričujejoč avtobiografski spis, ki je nastal pred mnogimi desetletji, je bil že objavljen v našem zamejskem dnevniku in ga posredujemo našim bralcem v skrajšani obliki.

Ivan Cankar govori tu o občutkih, ki jih je imel, ko so ga poslali v ljubljansko realko z nemškim učnim jezikom iz domače vrhniške šole, kjer so poučevali v domači slovenski govorici. Takole opisuje Ivan Cankar tiste dni: «Tako mi je bila šola odtujena, bila mi je daljna in nepriznana že prvidan. In ostala mi je tuja vse do konca. V šoli bi moral biti otrok doma, med prijatelji in brati; jaz sem bil v tujem kraju med tujci; beseda se je zatikala, pogled se je umikal. Takrat sem občutil naravnost in globoko, da veže govorica človeka s človekom trdnejše in zvestejše od vseh drugih vezi na svetu.

Najhujše pa je bilo, da me je šola že od začetka ranila tam, kjer je otrok najbolj občutljiv: ranila mi je ponos.

Obšel me je srd in sram, kadar sem slišal, kako je glajše od mene odgovoril sošolec, o katerem sem dobro vedel, da ni bistrejši. V domači šoli sem

imel veliko veselja do prirode, do zgodovine in do zemljepisa. To veselje je mahoma ugasnilo. Priroda, ki je govorila z menoj samom še po nemško, je umrla; zgodovina se je izlišala nekam v meglo...».

Te besede, ki jih je zapisal Ivan Cankar pred šestdesetimi leti in čez, so v srcih vseh odraslih Benečanov, če pomislijo na šolo, ki so jo morali obiskovati v tujem, to se pravi, v italijanskem jeziku. Tudi mlajši rod, če se izpravi o svoji pravi identiteti, se istoveti s temi Cankarjevimi besedami. Naši ljudje bi morali biti prosti, da govorijo in da izražajo to, kar misljijo, brez strahu, da so drugačni, kar jim je vrinila v glavo tuja šola, odtujevalna za posameznika in za skupnost, ki ji prida. Italijanski otrok se lahko popolnoma vživi v okolju in kulturi svojega naroda, naš beneški otrok pa izgubi vso vez s svojim slovenskim okoljem in kulturo že v vrtcu ali v osnovni šoli. Od tod toliko kompleksov in podzavestno hotenje po lastnem potujevanju, kar lepo izvajajo matere, ki nočejo naučiti slovensčine svojih otrok.

Medtem ko je to, kar je Cankar napisal, že davana preteklost za slovenski narod, je to žalostna in konkretna vsakdanost tistega dela slovenskega naroda, ki živi v višem pokrajini.

Centenario della nascita di Ivan Cankar

«La scuola mi ha ferito là dove il bambino è più sensibile: mi ha ferito nell'orgoglio»

Ricorre quest'anno il primo centenario della nascita del più grande scrittore sloveno e di un grande scrittore slavo ed europeo, Ivan Cankar. Pensiamo di contribuire nel modo migliore a questa celebrazione, pubblicando in anteprima in lingua italiana alcuni passi di un suo scritto autobiografico, conservato nella Biblioteca centrale cecoslovacca di Praga.

Scriveva Ivan Cankar a proposito del liceo da lui frequentato in lingua tedesca a Lubiana e del trauma determinatosi in lui dal passaggio dalla scuola di Vrhnik, dove aveva studiato in sloveno, al liceo in cui l'insegnamento veniva impartito in lingua tedesca: «Così mi disamorai della scuola, mi fu estranea e sgradita già dal primo giorno. E mi rimase straniera fino alla fine. A

scuola il bambino dovrebbe sentirsi come a casa, tra amici e fratelli; io ero in un luogo straniero, tra stranieri.

Ivan Cankar

La parola s'incepava, lo sguardo si abbassava. Allora sentii naturalmente e profondamente quanto la parola unisce un uomo ad un altro uomo, molto più saldamente e fedelmente di tutti gli altri legami al mondo.

QUANDO ESISTE LA BUONA VOLONTÀ

Nell'ultimo numero del «Novi Matajur» avevamo pubblicato una breve notizia, portando a conoscenza dei nostri lettori che il Provveditore agli Studi di Udine aveva firmato l'autorizzazione per il proseguimento del corso di lingua slovena nella scuola elementare di Ugovizza.

Così il corso — mai cessato per la nota interdizione, perché è proseguito con l'aumento del numero degli interessati nella chiesa locale — ha potuto riprendere il suo libero svolgimento nella scuola elementare lunedì 5 aprile.

Ciò rappresenta una vittoria dell'opinione pubblica slovena e italiana che aveva energicamente condannato, e all'unanimità, il provvedimento antideocratico con cui si proibiva lo svolgimento del corso nell'aula scolastica ed aveva chiesto per gli scolari di Ugovizza il riconoscimento del diritto — riconosciuto a tutti gli scolari di questo mondo — di studiare nella lingua materna.

Abbiamo già scritto nel nostro giornale che gli autori del provvedimento antidemocratico si sono trovati questa volta del tutto isolati e perciò costretti a fare un passo indietro. E' superfluo sottolineare il fatto che nella nostra giusta

lotta, lotta di principio, ci è stato di grande aiuto l'appoggio generale delle forze democratiche italiane.

Un semplice atto, una firma e una breve giustificazione e il corso della lingua slovena è ritornato nella scuola, nel suo luogo naturale dove i nostri bambini dovrebbero essere partecipi dell'insegnamento quotidiano nella propria madre lingua. Ciò dimostra con quale facilità possono essere superati gli ostacoli e le difficoltà, quando esiste la buona volontà politica.

Buona volontà politica è stata dimostrata anche dalla Amministrazione Comunale di Cividale che ha concesso la Sala delle riunioni al Circolo di cultura «Ivan Trinko» per il corso di lingua e cultura slovena.

Già nei primi due giorni, dopo che furono messi fuori i manifesti per il corso, si iscrissero 35 interessati da diverse valli. Siamo convinti che il numero dei corsisti aumenterà ancora. Così siamo pure convinti che simili corsi avrebbero successo in tutti i nostri comuni, se avessimo a disposizione sale o aule scolastiche, se esisterebbe la buona volontà politica delle autorità preposte, in particolare quelle scolastiche.

Rešitev je prišla iz Gorice. Povabili so nas v Katoliški dom in tako smo tam nastopili in nedeljo, 28. marca pooldne.

Dvorana je bila polna in pubblica je pazljivo sledila izvajanje igre ter nas nagradila ob koncu vsakega dejanja s prisrčnimi in dolgimi aplavzi.

Poleg drugega so odnesli igralci iz Katoliškega doma tudi košaro lepih rož kot poklon za nepozabni nastop. Dobili smo prvo «inekcijo», da smo se opogumili že za drugi nastop, v Doberdobu, za katerega smo se kar takoj dogovorili.

Tako smo nastopili z našo igro «Beneška ojčet» že naslednjo nedeljo, 4. aprila v Katoliškem domu v Doberdobu.

Novo doživetje, nova «inekcija!».

Tudi v Doberdobu smo doživeli uspeh. Tu so morda domačini že bolj doživljali izvajanje igre, kakor da bi jim vzbujala spomine na njih stare navade.

Zdela se nam je, da smo v kakšnem večjem centru Beneške Slovenije. Sprejem Doberdobcev je bil prisrčen in ljubezniv.

Tako je naša dramska skupina doživelva svoj krst izven Benečije. Ponosni smo, da predisponiamo svoj delež pri ustvarjanju naše domače kulture in ne samo za domačo «potrošnjo», pač pa tudi za «izvoz», čeprav le med slovenske brate.

Potom teh nastopov bodo bolj spoznali našo problematiko in boj za naš narodnostni obstojo.

Sedaj imamo še več vabil za nastope doma in izven Benečije. Poskušali bomo vse zadowljiti, saj nam ne manjka dobra volja.

Janez Jurman

Continuazione a pag. 2

BENEŠKI KVINTET "NEDIŽE GLAS,, NA REVII PRIMORSKA POJE 1976

Prvi dan pomladni letos, 21. marca, je bilo še občutno hladno vreme. Nekateri ljudje so bili odpravljeni še strogo zimsko, drugi, pogumnejši pa so se podali na pot celo brez plaščev, tem je bilo gotovo žal, ker jih je mraz pretresel do kosti.

Ravno za ta dan je bila prvikrat v Beneški Sloveniji programirana ena predstava tradicionalne revije slovenskih pevskih zborov «Primorska poje», ki jo leto za letom organizirata SPZ-Slovenska prosvetna zveza iz Trsta in Združenje pevskih zborov Primorske iz Ajdovščine. Na žalost, te bogate pevske prireditve z desetimi zbori na Liesah v Benečiji ni bilo, čeprav je bila vest o tem objavljena. Nič točnega ne vemo, zakaj je bila v zadnjem hipu «premaknjega» v Dobrovo v Brdih. Vtis imamo, da se je tokrat nekomu izmed organizatorjev ta zadeva močno izmuznila iz rok...

Zaradi pretesnega časa do predstave v Dobrovem ni bilo mogoče na hitro oskrbeti potnih dovoljenj tistim beneškim pevcem, ki teh niso imeli. Planirano je bilo sodelovanje štirih zborov iz Benečije, nastopil pa je samo Beneški pevski kvintet «Nediže glas» v sledečem sestavu: Franko Kukovac - tenor, Karlo Maršeu - drugi tenor, Anton Birtič - prvi bas, Mario Dominik Koren - drugi bas, Diego Kukovac - drugi bas. Zapeli so narodni «Sinoči sem navasi bil» v

priredbi Janeza Kuharja in «Snuojka sem par jubci biu» v priredbi Antona Birtiča ter pesem Emila Adamiča «Kazen».

Počna dvorana poslušalcev v Dobrovem jim je navdušeno ploskala po vsaki pesmi, posebno zadovoljni so bili z Adamičevom, ki prične z besedami: Tam gori za našo vasjo, tri lipe zeleno cveto.

Kvintetu «Nediže glas» iz Društva beneških godcev «Vigion Karlič» iz Čedadu, sta se dve brhki šolarki iz Goriških Brd toplo zahvalili na odru za kulturno pevsko sodelovanje v sporedu «Primorska poje 1976», nakar sta tenoristu Franku Kukovcu podali v naročje bogat šopek kakor kri rdečih nageljev. Ko je kvintet odšel z odra, so poslušalci v dvorani ploskali še dolgo.

Pri gledalcih in prirediteljih v Dobrovem smo beneški Slovenci doživeli nepozaben sprejem. To so iskreno potrdili tudi naši sorodniki in priatelji iz Benečije, ki so nas spremljali na prireditve. Zato gre Bricem naša globoka zahvala.

Govori se: Tisti nastop desetih pevskih zborov z obe strani državne meje, ki je sedaj odpadel pri nas, naj bi bil na Liesah 20. junija letos, združen z otvoritvijo tamkajšnje nove televadne dvorane. Upajmo, da bo takrat zares!

Cedad, 29.3.1976

Anton Birtič - Mečana

Letniki (classe 1943) iz Čedadu so se zbrali na prijateljski večerji ob koncu starega leta

OBČNI ZBOR KULTURNEGA DRUŠTVA "IVAN TRINKO"

Govor predsednika dr. Černa

II.

Znano je, da je šola najvažnejše sredstvo za svobodno uveljavljanje lastne narodnosti. Toda ravno šola, ki bi morala biti žarišče za uveljavitev demokratičnih načel in ki bi morala predvidevati možnosti posluževanja materinega jezika za najbolj široko obogatitev otrokove osebnosti, spreminja jezikovno in kulturno tradicijo naših otrok, ker jih sili k neboleči, mirni, a dejansko nujni asimilaciji.

Na tem področju iniciativne kulturne društva in društva «Ivan Trinko» zadejeno ob nasprotovanju dočlenih manevriranih šolskih organov, ker bi ti želi pokazati naše delovanje kot nekaj protizakonitev, čeprav je predvideno v šolskih programih, da mora šolnik upoštevati okolje in ambientalno kulturo, v katerih otroci živijo, pri ustvarjalnih dejavnostih v vzgoji.

Naša dejavnost bo torej težila tudi za tem, da se uveljavijo take oblike kulturne vzgoje, ki ne bodo zatirale domačih kulturnih dobrin ampak, da jih bodo ovrednotile; borili se bomo, da bo materin jezik in domača dobila ravno v šoli pravilen prizvok, ker je jezikovna raznolikost vir bogatstva, svobode in dejanske demokracije.

Sami in s pomočjo zavednih šolnikov bomo ugotovili, kje nam obstoječi zakoni dajojo možnost posega v šolsko življenje in v tem

lo oblečena dekleta, pripravljena na svatbo. Pod njimi je kot temna odeja ležala sveže prekopana zemlja, ki je prijetno duhtela.

V Čeplešiču so ž vstajali najmarljivejši gospodarji in v coklah peketali po tlakovanih poteh proti hlevom. Pes, ki je opazil tujca, se je zadrl nad njim in prikljal svoje tovaršje, ki so kar v zboru bevskaši nad neznancem.

Iz Čeplešiča je zavila pot navzdol proti Gabrovici in se v hudi ovinkih spuščala pod trčmunskim hribom proti Sovodjam. Trčmunski zvon je nazaj sveto jutro. Lepo in razločni je odmeval v tihem ozračju iz hriba v hrib in njegov glas se je prelival po obronkih in kotanjah.

Edko se je zamislil. Za trenutek je pozabil na okolico. Preslišal je celo kosov jutrnji spev, ker so mu nekam živo stopili pred oči Stana in otroka, zlasti starejši Berti.

stane listina o istovetnosti, katera nam je potrebna ob predvidenih srečanjih predstavnikov društev v občinskih upravah.

IVAN CANKAR . . .

Continuazione dalla 1a pag.

La cosa peggiore però fu questa: la scuola mi ferì, già da principio, là dove il bambino è più sensibile: mi ferì nell'orgoglio. Mi assalirono ira e vergogna quando vidi come un compagno che sapevo bene non fosse più intelligente di me, risponesse più speditamente di me. Nella scuola slovena della mia cittadina, la natura mi interessava molto, così pure la storia e la geografia. Questo interesse si spense subito. La natura, con cui parlavo ancora soltanto in tedesco, morì, la storia si sciolse in una nebbia indistinta...».

Queste parole, scritte da Cankar molti decenni fa, si ritrovano al fondo del cuore di ogni adulto della Slavia italiana che ripercorra con la memoria la propria carriera scolastica. Anche coloro che studiano oggi, se si interrogano a fondo come persone, si ritrovano in queste parole. Dovrebbero essere liberi di dire ed esprimere quello che pensano e sentono come il loro compagno di banco o di fabbrica senza quel timore di essere «diversi» inculcato loro da una scuola alienante per l'individuo ed il gruppo sociale cui appartiene. Mentre al bambino italiano in genere è concesso di attingere le proprie radici nella civiltà dell'ambiente in cui vive, ciò è impedito al bambino della Slavia al quale vengono recise fino dall'asilo o dalla scuola elementare le radici più profonde con l'ambiente in cui è nato e con la civiltà che questo ambiente ha espresso nel corso dei secoli. Da qui complessi, a livello profondo, di insicurezza, di alienazione con il proprio ambiente e il desiderio inconscio di rinnegare origini che sono state indicate come frustranti, ciò che viene fatto da tante madri che si rifiutano di insegnare la parlata dialetale slovena ai propri figli.

Mentre le sensazioni e le considerazioni descritte magistralmente da Ivan Cankar sono ormai state consegnate alla storia dal popolo sloveno, che lo celebra sia in Slovenia, che in Carinzia, in Ungheria e in tutto il territorio abitato dagli Sloveni nella regione autonoma Friuli-Venezia Giulia, per noi invece sono ancora esperienze quotidianamente vissuta.

popolnoma nič! Brezpravna si ostala. Brez slovenskih šol — hoteli so ti še Boga prikazati kot tujca. In kaj bo iz tebe? V tvorih bokih šumi. Kostanjevici drhtijo in zvesto skrivajo slovenske sinove, ki hočejo zatreći krivico in ti sneti stoljetni jarem suženjstva, da zadihaš v svobodi in spoznaš svoje pravice. — Kaj bo iz tebe?

Pred Ažlo je počival ob cerlir, z drugo pa je štel si vsakiraj napolnjeni z jajci je bil polozil na tla. V eni roki je držal kupček zamazanih papirnatih lir, z drugo pa je in si vsakirat oslinil prste. Bil je star kot zemlja, velik, koščen, gluh, slep na eno oko, ki je bilo rdeče kot rana in se je vedno solzilo. Kljub vsem tem nadlogam je še vedno švedral po vaseh in nabiral jajca, ki jih je nosil prodajat v Čedad. Nikogar se ni bal, ne partizanov, ne fašistov ne Nemcov.

(Nadaljevanje prihodnjih)

Kvintet «Nediže glas», ki je nastopil v Dobrovem na reviji pevskih zborov «Primorska poje 1976» med svojimi prijatelji

BEPIC:

Mlinarjev Edko je bil umorjen v Špetru

II.

Privil jo je k sebi n jo poljubil.

Nekaj časa je ostala kot vkopana in gledala za njim, ko je odhajal.

Nad Rdečim robom se je že nekoliko svetlikalo, tako da so se razločili nejasni obrisi strmih pečin.

Tu pa tam so se v grmovju prebujali ščinkavci in vrabci. Nerazločno in leno so ščebetali, kot bi se kregali.

Zdelo se mu je, da mu še vedno doni v ušesih njegov zvezni glasek »očka, ne pozabi na konjička«, ki mu ga je sinoči večkrat ponavljal, preden je zaspal.

Stana se mu je zdela danes veliko bolj boječa kot druge krati. Navadno je bila pogumna. Prebredla sta že marsikatero težavo. Dobro sta se razumela in drug za drugega žrtvovala.

Nehote je poletel v mislih nazaj v tiste čase, ko jo je spoznal v Gorici. Oživelji so mu pred očmi vsi sprehodi po Rožni dolini in ob Soči, vse oblube in vsi načrti, ki sta jih delala in končno njuno veliko veselje, ko sta dobila prvega otroka. Zopet je občutil v sebi tisti prvi ponos očetovstva, ki ga je bil prešnill ob neboljenem otroku v zibelki in nenadoma ga je sprelatela neka tesnoba. Bertijev smehljaj iz sna mu je oživel

pred očmi.

Nekje v daljavi je zaregljala strojnica. Ni razločil, ali v hribu ali v dolini, ker je zopet prišel v bližino potoka.

V Sovodnjah so že pripravljali poštni voz, ki je po srednjeveškem običaju še vedno vozil v Čedad.

Edko je nadaljeval peš svojo pot. Tu pa tam je slišal pesem deklet, ki so stopale na njive, viseče po obronkih med trtami in zidovi. Nih pesem je bila otožna kot njihova zemlja.

— Uboga Benečija! — si je mislil Edko. Revna si, zgrana, izžeta, a še vedno ti ne dajo miru. Že skoraj celo stoljetje daješ svoje žulje tuji gospodi. Kot pijavke so se vsesali v tvoje rebri, holme, vasi in ljudi in pili iz tebe, kolikor si v svoji revščini mogla dajati, kapljico za kapljico, da si postala še bolj izsušena in izpita. In kaj so ti dali? Nič,

OBIT BAPTISTA NAJSTAREJŠI PARTIZAN BENEČIJE

3. aprila je praznoval 75. rojstni dan

U soboto, 3. aprila je praznoval svoj rojstni dan Obit Baptista iz Gorenje Mjerse.

Njega življenje je bluo Kalvarja.

«Use, kar sem živeu po ljetu 1944-45, mi je bluo šenkano, ker sem bio kot partizan dvakrat ujet in obsojen na smart. Ustreljen bi muoru biti in Gorici tisti dan, ko so paršli u mjesto Angleži. Rešili so me karabinjeri, ki so se u zadnjem momentu obarnili z nami!» pravi Obit,

ko se spominja na tiste žalostne dni in se mu zasolzijo oči.

Kadar pripoveduje stvari, ki jih je doživel u partizanih, ima zmjeraj okuole sebe mladince, ki ga radi poslušajo.

On pa pravi, da je buj lahko pripovedovat nekatere reči, kot pa jih doživil. Nu, usedno je učaku 75 ljet in mu želimo, da bi živeu med nami, zdreu in veselu, še puno in puno ljet.

Obit Baptista z ženo Sandrino

Skupina velikih in malih Blumarjev na velik Pust v Črnem Vrhu.

Mlada novica u cerkvi na Ljesah. Fiorenzo Zufferli in Gemma Crisetig

NOVICE OD TU IN TAM

KANALSKA DOLINA

**Trbiški proračun 1976
predvideva
dosti javnih del**

Po večkratnem zasedanju komunskega konsila so končno odobrili proračun (bilancio di previsione) za letošnje leto, ki znaša 546 milijonov in 200 tisoč lir. Do tega denarja, ki ga bodo največ vložili v javna dela, bodo prišli takole: 123 milijonov 308 tisoč lir z deželnimi kontributi, 54 milijonov 753 tisoč lir z deželnimi zakoni, 345 milijonov lir s posojilom, 4 milijone 166 tisoč lir z deželnimi zakoni, 345 milijonov lir s posojilom, 4 milijone 166 tisoč lir iz komunske blagajne in 18 milijonov 500 tisoč lir iz raznih dohodkov.

Najprvo bodo izvedli najnujneja javna dela, ki so bila programirana že lani, manj nujna pa bodo prišla na vrsto prihodnje leto, kot na primer ojačanje električne razsvetljave v Rovtah in Plečetu. Največ bodo potrošili za sledenja dela: gradnja garaže za komunske avtobuse (80 milijonov), nabava mehanične lopate (10 milijonov), ureditev osnovne šole (66 milijonov), popravilo in ureditev naprav centralne kurjave v trbiški nižji srednji šoli (45 milijonov), urbanistični stroški Peep (70 milijonov), javna razsvetljava v Beli peči (30 milijonov), vodovod v Rajblju (70 milijonov). Poleg tega predvidevajo še naslednje stroške: za ureditev zdravniškega ambulatorija 78 milijonov, za napeljavno metano v Beli peči 60 milijonov, za ureditev trga (mercata) 18 milijonov in pol, ureditev cest v Dolenjem Trbižu itd. pa, če ostane še kaj denarja.

**Uspešno čiščenje bregov
Vrtinjilogarskega potoka**

Pred nedavnim smo videli po televiziji na tisoče šolarjev, ki so čistili bregove reke Piave in enako akcijo so sedaj organizirali v Žabni-

cah, kajti tudi Vrtinjilogarski potok, včasih imenovan tudi Trebiža ali Tarviža, italijansko pa Rio Bartolo, je silno onesnažen. Izletniki in drugi odlagajo namreč razne smeti kar ob bregu in če potok naraste, vse to odplavi daleč naokoli, kar ni higijensko in tudi grdo je videti vso to umazanijo.

Isto delo bodo napravili tudi v Trbižu, kjer se tudi kopičijo smeti, ker je tu trg in torek še več nesnage.

Do te akcije je prišlo na pobudo športnih ribičev Kanalske doline s sodelovanjem komuna in turističnega društva pod geslom: Operazione volto pulito.

PIŠE PETAR MATAJURAC

LAGE IMAJO KRATKE NOGE?

Laž nam vlada, se smehlja,
kar je dobro in pošteno
res prav nič nam ne velja,
ima ona najdražjo ceno!

Se danes laž drži v modi,
kar lagajte, ne se bat,
po vsem svetu rada hodi,
sta gospodar lažniv in tat!

Se laž prodaja na vseh trigh
vsaki dan in ob četrtekih,
lepo cvete hinavcev plan,
denarce služijo vsak dan.

In če prodira v naše vasi,
kdr le more jih več kvasi,
če nesposoben si za laž
ti pravijo, da nisi naš!

Se prodaja po oštarijah,
tam po mestih, periferijah,
tud med jagri, na lovišču,
v parlamentu in sodišču.

Je opojna piča v oštarijah,
jo draga plačaš po sodnjah,
dobra jeduča ob vsaki uri,
je v modi na kvesturi.

Se prodaja na debelo,
ta nam vlada nad deželo,
če pa komu huda kaže,
se z lažjo lepo izmaže.

Je umetnost igre res postala,
da bi svetu botrovala?
Dolžen si sto, trdiš deset,
tako je umazala naš svet!

Kje je resnica, poštenih last,
kje je dobrota in naša čast?
Je laž postala najboljša slast,
tako za hlapce kot za oblast!

Kdr za resnico bil je zavzet,
je revež propadel, laž vlada svet,
zdaj pa plačujmo vse svoje dolge,
ker smo verjeli, da ima kratke noge!

TIPANA

Smrtna kosa

Dne 26. marca je umrla v videškem špitalu 71-letna Vigia Tomasino vd. Blasutto iz Viskorše. O njej so dosti pisali nekateri časopisi, ker je Vigia prinesla s seboj v špital vse svoje premoženje, zašito v krilo in ga ni hotela odložiti, da bi jo pregledal zdravnik.

Res je, da se je vedno bala, da jo kdo okrade, ker je živila sama, a kaj naj porečemo k temu? Bila je previdna in nič drugega. Njene prihranke bo sedaj zagotovo dobil njen sin, ki živi v Belgiji, le škoda, da si ni kaj več privoščila v teh zadnjih letih, ko je najbolj potrebovala priboljška, ne samo iz njivic, ampak tudi kaj iz «butege».

Meseca marca je umrl v Brezjah 58-letni Valentino Tomasino-Pieren. Našli so ga mrtvega na postelji. Zdravnik je ugotovil, da ga je zadeba v spanju srčna paraliza.

Po kratki bolezni je umrla tudi 83-letna Lucia Levan vd. Slobe, mati «kolokatorja» v Tipani. Zapušča v ve-

liko žalosti dva sina in tri hčere z družinami.

Vsem svojcem naših nepozabnih rajnkih izrekamo globoko sožalje.

TERSKA DOLINA

Krvodajalci organizirali poučno konferenco v Teru

Pred kratkim je sekcija krvodajalcev Terske doline organizirala v prostorih osnovne šole v Teru (Pradišče) zelo poučno konferenco, katere se je udeležilo dosti domačinov. Konferenco je vodil dr. Scudeller, ki je prisotnim nazorno obrazložil potek prevzemna krvi do transfuzije (naslov teme je bil «il destino del sangue»), za kar so poslušalci pokazali izredno veliko zanimanje in ustvarili živahnego debato. Odgovori zdravnika so bili jasni in poučni in zato je upanje, da se bo v družino krvodajalcev vključilo še več novih članov.

Ob zaključku se je predsednik sekcije Rinaldo Cherzahvalil predavatelju in zahvalil, da bi se takšne konference še ponovile tudi po drugih vaseh Terske doline in tako poučile čim več ljudi o važnosti te človekoljubne organizacije.

KJE SE PRODAJA "NOVI MATAJUR"

Mislimo, da napravimo dobro uslugo bralcem, da jih obvezimo kje se prodaja «Novi Matajur».

V VIDEOVSKI PROVINCI:

Edicola CRUCIL - CLODIG

- » GARIUP ANNAMARIA «Bar Centrale» - SCRUTTO
- » FULLA FELICIANO, Via Roma - SAN PIETRO AL Natisone
- » PUSSINI DANTE - PULFERO
- » BRONT, via Mazzini - CIVIDALE
- » GORI MARIA, Via Vittorio Veneto - UDINE

V GORICI:

Società Coop. A.R.L. SREČANJE/INCONTRO, Via S. Giovanni 10

V TRSTU:

TRŽAŠKA KNJIGARNA, ul. Sv. Frančiška, 20

Edicola SPECAR, Via del Coroneo

- » ZANOR, Via Roma
- » PAROVEL, P.zza della Borsa
- » DE ROSA, Via Roma

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

ŠPJETAR DEMOGRAFSKO GIBANJE U LETU 1975

Dne 31. decembra 1975 je živjelo u našem komunu 2169 ljudi to je 41 manj kot 31. decembra 1974.

Imigriralo iz drugih komunov 33, varnili iz sveta so se 4; Skupno 37 ljudi Emigriralo u druge komune Italije 48, izven Italije 2; skupaj 50 ljudi. Rodilo se je 28 otrok, petnajst puočju an trinajst čičic.

Umarlo jih je 56; moških 29, žensk 27.

Poročilo se je 17 paru.

Rodili so se:

Cicutini Gabriele, Clemencig Silvia, Ciccone Ivan, Sturam Federico, Duriavag Michela, Massera Flavio, Birtig Andrea, Paljavec Katica, Venuti Stefano, Manig Specogna Federico, Cernoia Fedora, Scaggiante Marina, Massimiliano, Balbi Dušan, Cantone Alessandra, Dorbolò Amerigo, Pinatto Nicola, Beuzer Angela, Cont Arianna, Lombai Alessandro, Pitioni Sara, Beuzer Piera, Specogna Barbara, Cencig Katica, Dorbolò Fabrizio, Fulici Alessandro, Prepotnich Michela, Feletig Pieralberto.

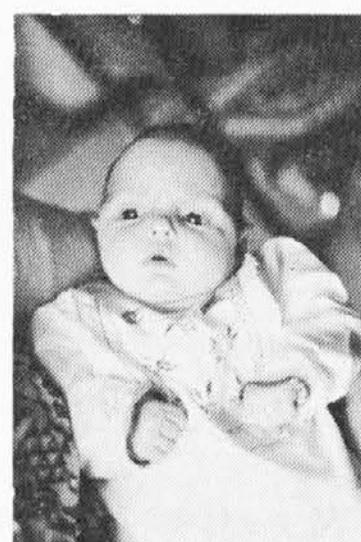
Umarli so:

Sittaro Lucia Angelina (ljet 87), Terranova Giuseppe (86), Tomasetig Cirillo (69), Bacia Lorenzo (67) Jussig Emilia (73), Ban Vida (68), Jussig Marianna Lucia (90), Fon Antonio (91), Rossi Angelo (68), Bevilacqua Alfredo (83), Cencig Mario (54), Gujon Giuseppina (87), Angeli Gemma (78), Cencig Angelo (67), Zantovino Marianna (82), Venturini Nella (61), Bertolin Angela (91), Fon Giuseppe (71), Rossi Emilio (86), Vescovo Cirillo (64), Godina Maria (96), Miski Luigi (77), Dorbolò Eugenio (74), Specogna Maria (44), Binutti Luigi (69), Coren Andrea (68), Coren Gino (55), Zoratto Liduina (80), Diaris Oliva (79), Vinsintini Ida (69), Fon Bernarda (65), Dorbolò Luigia (74), Tropina Giovanni Battista (65), Birtig Emilio (76), Tomasetig Natale (66), Zanutig Clelia (62), Carnielo Maria (70), Qualizza Lorenzo Pietro (84), Galanda Valentina (71), Causero Rosa (77), Palma Vittorio (66), Cornelio Antonio (75), Cudicio Maria (61), Pocovaz Maria (88), Bin Umberto (66), Domenis Antonio (73), Zabrieszach Giovanni (66), Dorbolò Erminia (66), Massera Maria (67), Prapotnich Michela (otrok), Brocchiana Giovanni (65), Carlig Michele (44), Autman Giuseppe (82).

Poročili so se:

Riz Alessandro in Susani Gabriella, Cicchio Luigino in Bacia Franca, Fulici Paolo in Marginai Maria Tere-

Končno je paršla u Serafinovo hišo zibelka in razveselila starše, žlahto in use parjatelje. Posebno sta srečna mama Eda in tata Carlo. Mali Mariji, takuo so ji dali ime - želimo puno zdravja in veselja u življenu, ki ga ima pred sabo.

Mala, a debeluška Marija Serafini

PETJAG

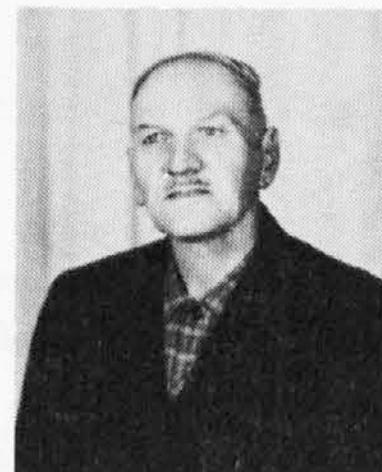
U kratkem cajtu tri smarti

Pred kratkem smo pisali u Novem Matajurju, da je umarla u čedadskem špitalu Manig Petar, star 74 ljet.

U sredo, 17. marca pa je na hitro umarla Marija Cencig, stara samuo 43 ljet, mati dvjeh otrok, adan 16, drugi pa 12 ljet star.

Nje pogreb je biu u Špjetu glich na dan Sv. Jožefa.

U soboto, 3. aprila pa je umarla u čedadskem špitalu naš vaščan Celio Manig, star 56 ljet. Biu je iz zavedne in napredne družine. Ko je biu še mlad, mu je žena umarla an zapustila dva otroka. Ni dugi od tega, da se je spet poročiu. Zapušča mlađe žeeno an tri otroke. Ta zadnji ima kumi 10 mjesecu.

Rajnik Petar Manig

Rajnik Celio Manig

KUOSTA

Umarla je nona naših dolin

U torak, 16. marca nas je večno zapustila naša vasnjanka Češilja Birtič, uduova Černoja. Stara je bila 96 ljet in so jo klicali nona nedržnih dolin. Pogreb je biu u Gorenjem Barnasu u četartak, 18. marca. Družini izrekamo naše globoko sožalje.

DOLENJI BARNAS

U naši vasi je začela ljetos smart neusmiljeno žeži življenga naših domaćinov. U kratkem cajtu jih je pobrala šest.

Zadnji je umarla Alberto Zaccaria Costaperaria, star samuo 62 ljet.

Pokopali smo ga u Barnasu u četartak, 25. marca.

U Nokulah še naprej vartajo za petroljo

Al bo, al ne bo? Takuo se sprašujejo ljudje iz bližnjih vasi, tehniki in delavci, ki vartajo za petroljo u Nokulah.

Gоворili smo z inženirjem, ki vodi djelo in ga uprašali, če je kaj upanja, kaj trošta, da bojo paršli do petrolje ali metana.

«Živimo na upanju, na troštu!» nam je na kratko odgovorju.

Uprashali smo ga, naj nam povje kaj vič, a je biu uoharan z besjedami. Jau nam je, da ni pooblaščen (autoriziran), da bi odkrival skrivnosti, ki so povezane z iskanjem petrolja.

Kumi smo zvijedeli, da so zvartali že nad taužent metrov globoko. Škoda bi bluo, če bi zapravli 400 milijonov lir in dobili pod tlami samo vodo.

Benečanski kulturni dnevi

U Špjetu smo imjeli 26. marca 7. lekcijo Benečanskih kulturnih dnevov, ki jih organizira študijski center «Nedija».

Konferenco je imeu prof. dr. Darko Bratina, ki poučuje socialoško ekonomijo na tržaški univerzitetu.

Prof. Bratina je govoril o temi: Etnične posebnosti Beneške Slovenije.

Njega konferanca je bila zelo interesantna in zatočno je bila, da je imeu puno kvalificiranih poslušalcev.

SOVODNJE

Spet odparta panoramska cesta Sovodnje-Čeplešiče-Mašera-Matajur

Lanskega decembra se je bila napravila na panoramski cesti, ki pelje iz Sovodnje-Čeplešiče, Mašera in Matajur velik plaz.

Ostalo je bluo vič cajta odrjezanih puno vasi od doline. Paršlo je tudi do protestu, ker se njeso ble hitro zganile oblasti.

Za odstranitev tega plazu so se interesirali provincialni konselirji Petričič in Chiabudini, pa tudi deželnih konselirjev Specogna. Takuo so le začeli z djelom. Za odstranitev plazu in zgraditev velikega zidu so zapravili parbližno 60 milijonov lir.

Sada je cesta spet odparta u veselje zainteresiranih vasi in turistov.

Srečanje planincev (alpinistov) na Matajurju

U nedeljo, 28. marca je organiziralo Beneško planinsko društvo srečanje slovenskih planincev na Matajurju.

Na srečanje so paršli planinci iz Beneške, Kobariške in Tolminske. Imeli so neozabni, zabavni pik-nik.

Podbonesec

Obmejni prehodi čez Štupco

U preteklem mjesecu je šlo čez fonkin na Štupci na oba kraja 55.551 ljudi: s pasaporti 28.695, od teh je bilo Italijanov 13.127, drugih narodnosti pa 15.568.

Pričakuje se, da se bo število prehodov italijanskih državljanov puno povečalo, posebno zato, ker je u Italiji podrazljena benzina, katera košta u Jugoslaviji malo kot na pou manj.

BRISCA

Na hitro nas je zapustila naš dragi vasnjanc Anton Gubana, star samuo 64 ljet. Pokopali smo ga u Briščah na srjedo, 31. marca.

DREKA

vozu, potle pa so ugotovili, da jo je doletjelo.

Nje pogreb je biu par Sv. Ljenartu u soboto, 3. aprila.

Djelo po vasesh

Lucijanu Saligoju, šindaku iz Srednjega, so dali u apalti djebla, ki jih bo opravil po dreških vasesh. Po vasesh bo postrojili interne ceste in poti. Djelo bo košalo 18 milijonov lir. Ta denar je imeu sam komun u blagajni (kasi), kar pomeni, da ga je paršparala stara amništracion.

Mjeseca maja pa upajo, da bojo odparli obnovljen komunski sedež na Krasu. Kot je znano, je biu pred leti pogoreu in obnovili so ga na istem mestu. Sada delajo napeljavo centralne kurjave za ogrevanje. Tuole djelo bo košalo 10 milijonov lir in ga opravljata Romeo Bernich in Paolo Tomasetig iz Kosce.

Ker že pišemo o Dreki, naj povemo še, da so prenesli javni telefon iz Debenjega h Komardinu. Sada se ga bojo ljudje bulj lahko posluževali, saj bo u lokalu, ki je na glavni provincialni cesti.

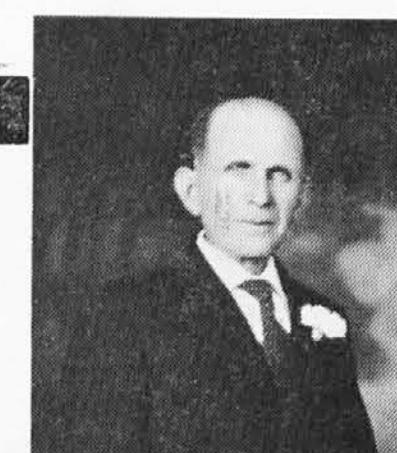
KRAS

Naš vaščan Franco Zuodar se uveljavlja kot slikar

Raztavo (mostra), ki jo je organizirao Franco Zuodar u Hotelu «Belvedere» u Špjetu, je naletjela na dobro oceno kritike in publike.

U Špjetu je razstavljal slike, skulpture v železu in lesu.

Ceglih je šele mlad, si je že napravil dobro ime kot umetnik (artist). Želimo mu puno sreče in uspeha.

Rajnik Zanet Bucovaz - Mihacu iz Topoltega

Sestau se je komunski konzej

U nedeljo, 4. aprila se je sestau naš komunski konzej. Razpravljaj je o dostih problemih, ki so se nabrali u zadnjem cajtu. Kaj so sklenili, bomo pisali u prihodnjih številkih.

ZVERINAC

U naši vasi so začeli djelat odtočne kanale (fognature). Djelo opravlja firm Saligoj Luciano, šindak iz Srednjega.

Tuole djelo je bluo zlo potrebno in Zverinac je bila adna od tistih rjedkih vasi našega komuna, ki so še brez fonjatur.

Povjedati muoramo še adno dobro novico. Na komun je paršu denar, ki bo potreban za zgraditev ceste iz gorenjega do dolenjega konca vasi.

Vas Zverinac